

ВПЛИВ ДИНАМІКИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВІ ТА РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ НА РІВЕНЬ ЗАЙНЯТОСТІ У СВІТІ

***Анотація.** Динамічний розвиток міжнародної торгівлі в поєднанні зі швидкими темпами технологічного прогресу змінили та поліпили стандарти добробуту і життя мільярдів людей у всьому світі, включаючи найбідніші верстви населення. В той же час дані процеси супроводжуються змінами у структурі економік та мають безпосередній вплив на рівень зайнятості та заробітні плати в багатьох країнах світу. Оскільки розвиток торгівлі та поширення технологій всеохоплююче охоплюють сучасні міжнародні економічні відносини, їх вплив на ринки праці має бути детально дослідженим, та уряди мають застосовувати відповідні політики, щоб пом'якшити вплив цих процесів на окремі групи населення.*

***Ключові слова:** міжнародна торгівля, експансія технологічного прогресу, ринки праці, зайнятість, глобалізація, лібералізація торгівлі.*

***Annotation.** The dynamic development of international trade coupled with the rapid pace of technological progress has changed and improved the standards of life and welfare of billions of people all over the world, including the poorest. At the same time, these processes are accompanied by changes in the structure of economies and have a direct impact on employment and wages in many countries around the world. As trade and technology development comprehensively embraces current international economic relations, their impact on labor markets needs to be studied in detail and governments should*

¹ кандидат економічних наук, асистент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

apply appropriate policies to mitigate the impact of these processes on certain groups of individuals.

Key words: *international trade, expansion of technological progress, labor markets, employment, globalization, trade liberalization.*

Аннотация. *Динамичное развитие международной торговли в сочетании с быстрыми темпами технологического прогресса изменили и улучшили стандарты благосостояния и жизни миллиардов людей во всем мире, включая самые бедные слои населения. В то же время данные процессы сопровождаются изменениями в структуре экономик и имеют непосредственное влияние на уровень занятости и заработные платы во многих странах мира. Поскольку развитие торговли и распространения технологий всеобъемлюще охватывают современные международные экономические отношения, их влияние на рынки труда должно быть подробно исследованным, и правительства должны применять соответствующие политики, чтобы смягчить влияние этих процессов на отдельные группы населения.*

Ключевые слова: *международная торговля, экспансия технологического прогресса, рынки труда, занятость, глобализация, либерализация торговли.*

Постановка проблеми. *Збільшення рівня інтегрованості світової економіки прискорює поширення інновацій, інформації та ноу-хау і поглиблює транскордонний розвиток співпраці та конкуренції, що, в свою чергу, сприяють збільшенню технологічних досягнень, імplementованих у процеси виробництва та продажів. В той же час, ці технологічні досягнення – від технологізації процесів контейнеризації до інновацій в сфері авіа перевезень та поширення інтернету – призводять до ще більшого ступеня інтегрованості національних економік. В результаті створюється замкнуте коло, в якому поширення технологічних досягнень призводить до*

більшої відкритості економік, а економічна відкритість стимулює технологічний розвиток, що допомагає підтримувати поглиблення та зростання інтегрованості країн у глобальній економіці.

Здатність робітників переходити від робочих місць з нижчою продуктивністю до робочих місць з вищою продуктивністю і з секторів, що занепадають, до таких, що зростають, є важливим механізмом, за допомогою якого інтенсифікується торгівля та поширюється технологічний прогрес, а також збільшується загальна економічна ефективність, відбувається сприяння розвитку та поліпшення стандартів життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наслідки впливу міжнародної торгівлі та технологічного прогресу на ринки праці окремих країн були досліджені багатьма вітчизняними і зарубіжними науковцями. Серед них С. Мюллер, Дж. Стегмайер, С. Волтер, П. Саліван, Р. Скотт, М. Арнцт, М. Муендлер, Дж. Кортес, А. Шнирков, Р. Стаканов, М. Відякіна та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Багато емпіричних досліджень доводять суттєві загальні переваги для економік країн від лібералізації торгівлі та від впливу технічного прогресу. В той же час, уряди роблять поодинокі кроки для усунення дисбалансів, які виникають внаслідок цих явищ на ринках праці. Однак цього не достатньо для уникнення негативних наслідків для глобальних ринків праці. Таким чином, дослідження наслідків впливу торгівлі і технологій на ринки праці є актуальним та потребує розробки механізмів корегування політик у країнах з різним рівнем розвитку.

Формулювання цілей статті. В статті розглянуто механізми впливу міжнародної торгівлі та технологій на ринки праці і методи адаптації ринків праці різних країн до наслідків таких процесів.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на стурбованість світової спільноти "безробітним економічним зростанням",

співвідношення рівня зайнятості робочої сили та зайнятості населення залишилися відносно постійними в більшості країн з високим і низьким рівнем доходів і зменшились для країн із середніми доходами. Така різниця у тенденціях може бути частково пояснена такими факторами, як макроекономічні умови у країні, демографічні та інституційні зміни, включаючи зміни в освіті та збільшення участі жінок і зменшення участі чоловіків у робочій силі, а також зміни форм робочих місць (впровадження тимчасових контрактів, робота на неповний робочий день та самозайнятість).

Рівень безробіття не має чітких довгострокових перспектив. Частота випадків безробіття дуже сильно відрізняється між та в межах регіонів. В більшості випадків він різко зріс в розвинених країнах в період спаду після 2007 р. і знизився лише поступово після цього спаду. Спад після 2007 р. також вплинув на велику кількість країн, що розвиваються. Середня заробітна плата продовжувала зростати, хоча і повільніше, починаючи з часу спаду і до теперішнього часу у більшості країн з розвинутою економікою [11].

Крім коливань бізнесу та інфляції цін, частина зростання реальної заробітної плати спричинена зростанням частки неповної та тимчасової зайнятості, яка часто пов'язана з нижчою заробітною платою. Для багатьох країн, що розвиваються, і найменш розвинених країн, самозайнятість і неоплачувана сімейна робота продовжує залишатися притаманним типом зайнятості, який часто передбачає нижчі заробітки та більшу невизначеність доходу.

Частка загального рівня зайнятості у сфері послуг продовжує зростати як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються, в той час як частка зайнятості в сільськогосподарських та виробничих секторах продовжує скорочуватись в розвинених країнах та в країнах, що розвиваються. Цей тренд супроводжується у розвинених економіках та країнах, що розвиваються, збільшенням частки висококваліфікованих і

низькокваліфікованих робітників у загальній кількості зайнятого населення разом із відносним зниженням частки середньокваліфікованих робітників у загальній кількості зайнятого населення. Надбавка за знання, визначена як співвідношення між заробітною платою кваліфікованих і некваліфікованих працівників, також зросла в кількох розвинених країнах і країнах, що розвиваються, в той час як цей показник залишається незмінним залишається постійним в інших країнах. Такі структурні зміни можна пояснити рядом чинників, серед яких варто визначити технологічний прогрес та глобалізацію світової економіки.

Комплексна взаємодія між факторами формування попиту і пропозиції на робочу силу та їх вплив на заробітну плату та зайнятість (включаючи макроекономічні умови, інститути ринку праці та перешкоди мобільності і різні зовнішні чинники) або структурні зміни (включаючи торгівлю і технологічний прогрес) є основою результативності ринку праці яка суттєво впливає на розподіл економічних доходів між різними країнами.

Існує п'ять основних форм безробіття – сезонне, панельне, фрикційне, циклічне та структурне. Циклічне (кон'юнктурне) безробіття виникає внаслідок коливань економіки. У фазі рецесії підприємства звільняють робочих та наймають на роботу в разі економічного підйому. Вважається, що кон'юнктурне безробіття зникає через 2-3 роки. Сезонне безробіття — результат природних коливань кліматичних умов протягом року або коливань попиту. Зникає протягом року. Панельне безробіття - відсоток безробіття, який неможливо усунути навіть при найкращому розвитку кон'юнктури. Цей вид безробіття виникає внаслідок фрикційного, добровільного та структурного безробіття. Це та група безробітних, які не можуть знайти роботу в зв'язку з кваліфікацією, віком, станом здоров'я, місцем проживання або недостатнім бажанням до праці. Фрикційне безробіття (тимчасове) виникає, коли люди тимчасово знаходяться без роботи в результаті зміни місця праці, професій. Цей вид безробіття

виникає в короткостроковому вимірі. Структурне безробіття (технологічне) — виникає в результаті зміни структури економіки, викликане науково-технічним прогресом і зміною структури потрібних кадрів.

У більш загальному значенні рівень безробіття залежить від кількості осіб, що з'являються і залишають ринок праці, швидкості, з якою безробітні знаходять нову роботу та адаптуються до її умов, та рівня регулювання державою ринку праці. Швидкість та ефективність процесу пошуку, як правило, збільшується, і тому рівень безробіття, як правило, зменшується, коли доступ до інформації про робочі місця для шукачів роботи та для роботодавців вдосконалюється урядами або інакше. Аналогічно існування схем підтримки доходу для безробітних впливає на вартість знаходження у стані безробіття і, таким чином, також впливає на процес зменшення безробіття. З досвіду найбільш розвинених країн, на конкурентному ринку праці безробіття може виникнути лише тоді, коли рівень заробітних плат не скорочується від надлишку працівників на ринку.

Технологічний прогрес впливає на економічний стан економік країн і підвищує рівень добробуту населення завдяки збільшенню продуктивності праці, що дозволяє виробляти більше, використовуючи рівний обсяг ресурсів. В той же час, старіння процесів виробництва та підвищення попиту на інноваційні продукти призводить до перерозподілу праці між секторами економік країн. Впровадження технологій може в тій чи іншій мірі сприяти розширенню зайнятості в одних секторах та скороченню зайнятості в інших [11].

Технологічні зміни, що замінюють робочу силу, зменшують попит на працю. У той же час, вони також знижують витрати на виробництво та стимулюють виробництво, яке, в свою чергу, стимулює збільшення попиту на працю. У результаті цього та інших факторів локального попиту (наприклад, коли нові робочі місця генерують додатковий попит у місцевій

економіці) загальний ефект технологічної заміни робочої сили є неоднозначним. Вплив технологій, що підвищують працездатність, на попит на робочу силу також неоднозначний. Питання, чи технологічні зміни збільшують або зменшують загальний попит на працю, залишається емпіричним.

Таблиця 1

Частка зайнятих, що перейшли в інші сектори із сектору промисловості

Рік	Сектор	Німеччина	Південна Корея	Австралія	Швейцарія	Великобританія	США
1989	Первинний	0,6%	-	-	-	-	1,7%
	Промисловість	78,7%	-	-	-	-	77,5%
	Послуги	20,7%	-	-	-	-	20,8%
1995	Первинний	1,3%	-	-	-	1,2%	1,7%
	Промисловість	72,1%	-	-	-	69,3%	72,5%
	Послуги	26,6%	-	-	-	29,6%	25,7%
2001	Первинний	1%	-	-	-	0,7%	1,1%
	Промисловість	77,4%	-	-	-	67,9%	69,4%
	Послуги	21,7%	-	-	-	31,4%	29,5%
2007	Первинний	0,6%	1%	5,2%	0,6%	2,4%	1,2%
	Промисловість	78,2%	81,7%	61,2%	76,5%	70,5%	68,8%
	Послуги	21,1%	17,3%	33,6%	22,9%	27,1%	30,1%
2013	Первинний	2,6%	0,7%	4%	1,1%	0,9%	1,8%
	Промисловість	77,5%	86,2%	63%	80,1%	81,8%	75,7%
	Послуги	21,7%	6,0%	33,1%	18,8%	17,3%	22,5%

Джерело: [7]

Швидке розповсюдження інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) на робочому місці має наслідком збільшення (відносного) попиту на кваліфікованих працівників, оскільки ІКТ та кваліфікація стають взаємодоповнюючими. Роль технологічного прогресу є надважливою для економічного розвитку розвинених країн та країн, що розвиваються. Так, наприклад, за оцінками експертів навик володіння комп'ютером є ключовим для зміни рівня робочої плати між різними за кваліфікацією працівниками у США. Різниця між заробітними платами для працівників, що володіють та не володіють комп'ютером, становить 60%.

Останні зміни в характері роботи відображають суттєве зниження частки рутинної роботи. В США частка рутинної роботи зменшилась із 40% у 1979 р. до 31% у 2014 р. Протягом того ж періоду часу частка

нерутинної фізичної роботи (така як прибирання чи догляд за дітьми) збільшилась на 3,9% та частка нерутинної когнітивної зайнятості (управлінська робота) збільшилась на 6,9% [4]. Як наслідок, в останні 25 років спостерігається поляризація зайнятості та зменшення частки середньокваліфікованих зайнятих. Така поляризація, притаманна переважній більшості розвинених країн та деяким країнам, що розвиваються, пов'язана з технологічними змінами, які мають безпосередній вплив на вибір роботи.

З теоретичної точки зору поява технології впливає на збільшення ефективності роботи, так як через процес автоматизації висококваліфіковані робітники більше не мають виконувати рутинну роботу. В той же час, цей процес негативно впливає на економічне положення середньокваліфікованих та низькокваліфікованих працівників, які виконують нерутинну роботу, яку важко автоматизувати. За деякими винятками емпіричні дослідження доводять, що поява технологій веде до зменшення кількості рутинної роботи і поляризації видів праці у розвинених країнах [5].

Деякі експерти стверджують, що історія повториться і наступна хвиля технічних досягнень замінить багато існуючих робочих місць, але створить нові. Інші експерти не погоджуюся, стверджуючи, що нова хвиля технологій є іншою (з точки зору швидкості, масштабу та сили) і замінить робочі місця в масовому масштабі, що призведе до «безробітного майбутнього». Автори кількох досліджень і звітів намагались оцінити структуру робочих місць, які внаслідок впровадження технології знаходяться під загрозою автоматизації. Різні методології, які були використані при такому аналізі показують абсолютно різні сектори. В той же час, всі дослідження показують, що частка робочих місць, що буде автоматизована, більша для країн, що розвиваються у порівнянні з розвиненими країнами. Оцінка ймовірної автоматизації певних секторів не означає, що всі робочі місця в цих секторах будуть скорочені, тому що

розвиток та поширення технологій у майбутньому залежатимуть від багатьох факторів, таких як доцільність, доступність, управлінську культуру всередині фірм, а також юридичне і регуляторне підґрунтя та громадське визнання [1].

Лібералізація торгівлі підвищує рівень добробуту в країні кількома шляхами. Вплив на добробут в країні справляють, наприклад, статичні ефекти – шляхом більш ефективного розташування факторів виробництва виникає можливість більш ефективного використання спеціалізації різних країн. З іншого боку, такий позитивний вплив на добробут можуть справляти і динамічні ефекти – наприклад обмін ідеями між країнами може мати наслідком технологічний прогрес. Статичні переваги від торгівлі можуть бути дуже значимими для економіки країни. Деякі дослідження показують, що доходи від торгівлі можуть становити близько третини ВВП країни порівняно з автаркією.

Міжнародна торгівля максимізує ефективне використання ресурсів у різних країнах, проте, так само як і розповсюдження технологій, вимагає певного рівня адаптації ринків праці в країнах. Витрати на таку адаптацію можуть бути значними на рівні індивідів, проте в цілому дохід від торгівлі для економіки переважає ці витрати.

На витрати на адаптацію ринків праці до торгівлі впливає багато факторів. Серед них сукупні збереження, інвестиційна поведінка, бізнес цикли, структура економіки, рівні тарифів в певних секторах, мобільність праці, тощо. На рівень мобільності робочої сили впливає не лише регулювання. Легкість, з якою працівники, що задіяні в секторах, які конкурують з імпортом, пристосовуються до збільшення обсягів імпорту, залежить також від того, наскільки диверсифікованим є місцевий ринок праці [11].

Багато людей працюють у сферах, пов'язаних з торгівлею. Робочі місця створюються не лише з метою забезпечення внутрішнього попиту, а також для виробництва товарів та послуг, що експортуються, або таких,

що інші фірми потребують для виробництва своїх товарів, що надалі експортуються. Діяльність, що пов'язана з імпортом, так само як і діяльність, що пов'язана з експортом, сприяє створенню робочих місць. До того ж компанії, що займаються експортною та імпортною діяльністю мають вищий рівень заробітних плат. Дослідження впливу торгівлі на сукупний ринок праці в країні показують, що торгівля сприяє збільшенню загального рівня зайнятості та заробітних плат.

В той же час, виникають інші ефекти, які потребують регулювання. Ряд факторів крім збільшення конкуренції внаслідок збільшення імпорту сприяють зростанню диспропорцій в різних регіонах. Ключовим з них є автоматизація та використання промислових роботів. Наявні дослідження доводять, що збільшення торгівлі може пояснити 20-25% скорочення робочих місць в США, в той час як решта 75-80% є наслідком технологічних змін [1].

Емпіричні дослідження економіки США вказують на те, що в регіонах, де наслідки від конкуренції імпорту є меншими, ринки праці розвиваються в більш сприятливих умовах порівняно з регіонами, де імпортна конкуренція є вищою. В той же час, для загальної оцінки розвитку ринку праці має бути проаналізований не лише вплив імпорту. У США, наприклад, немає остаточно доказів загальнонаціональних втрат робочої сили від конкуренції з імпортом. Дійсно, коли дослідники беруть до уваги той факт, що, хоча деякі виробничі робочі місця можуть бути втраченими в певному регіоні чи місті, в той же час інші робочі місця можуть бути створені в інших регіонах або інших містах або в секторі послуг, їх результати показують позитивний характер впливу наслідків торгівлі на обсяг ринку праці та рівень заробітних плат.

Торгівля може призвести до перерозподілу економічних діяльностей і тому може призвести до змін в структурі зайнятості країни на рівні завдань, професій, фірм або секторів. У розвинених країнах торгівля збільшує відносний попит на висококваліфікованих робітників, особливо в

нерутинних професій. Торгівля також веде до збільшення попиту на висококваліфікованих робітників у країнах, що розвиваються, в основному внаслідок запровадження технологій.

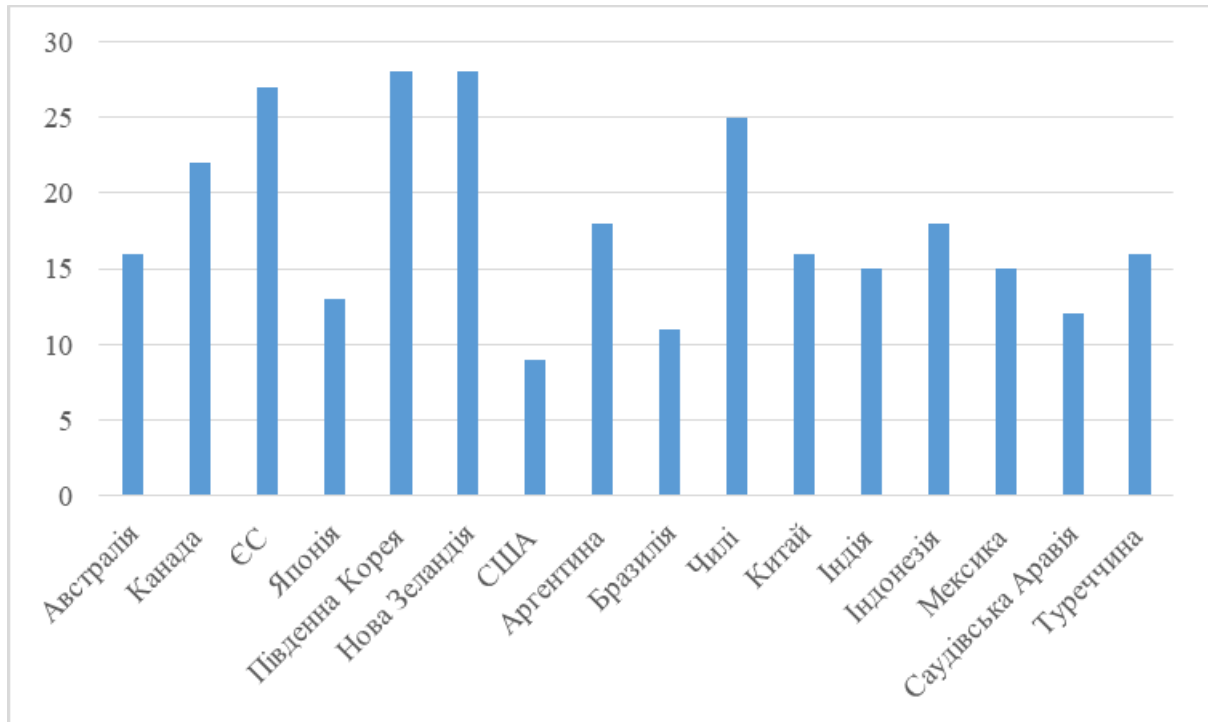

Рис. 1. Частка зайнятих задіяних в експорті країн, у %.

Джерело: Розрахунки СОТ [11]

Зростання попиту на кваліфікованих робітників часто розглядається не лише як збільшення частки кваліфікованих працівників, але також і як збільшення номінальної заробітної плати висококваліфікованих фахівців порівняно з низькокваліфікованими працівниками. Є дослідження, які показують, що в країнах, що розвиваються, торгівля сприяє не лише збільшенню заробітних плат висококваліфікованих фахівців, а і збільшенню заробітних плат низькокваліфікованих працівників. Крім того, торгівля збільшує купівельну спроможність бідних, низькокваліфікованих працівників, надаючи їм можливість купувати дешевші імпортні товари, і тому її вплив на відносну реальну заробітну плату може бути сприятливим і для бідних верств населення.

Торгівля може сприяти переходу робітників у інші сектори. У деяких розвинених країнах це може прискорити перехід до сервісної економіки, оскільки вона має перевагу у експортних секторах. У країнах, що розвиваються, торгівля прискорює перехід робітників до первинного промислового сектору або сектору послуг.

Так, розширення торгівлі та підвищення спеціалізації у текстильному секторі відкрили можливості для збільшення зайнятості жінок. У Республіці Корея частка жінок, зайнятих у виробництві, зросла з 6% у 1970 році до приблизно 30% у 1980-х роках та на початку 1990-х років. Важливість як виробництва, так і жіночої праці в Республіці Корея з тих пір знизилась (до 14% у 2007 році), але у секторі все ще працює вдсятеро більше жінок сьогодні, ніж у 1960-х роках. З огляду на те, що обмеження часу та мобільності є більшими для жінок, особливо тих, що мають дітей, технологічні впровадження, такі як електронна комерція, можуть в більшій мірі впливати на роботу для жінок [2].

Оскільки торгівля створює можливості для роботи висококваліфікованих працівників, вона збільшує стимул до покращення освіти. Це особливо корисно для жінок, які традиційно отримували менше освіти, ніж чоловіки, зокрема в країнах, що розвиваються. В той же час, є дані, що жінки стикаються з більшими обмеженнями, ніж чоловіки, коли справа доходить до доступу на зовнішні ринки.

Хоча загальні втрати на ринку праці є, як правило, набагато меншими від загальних переваг від торгівлі та технологічних змін, ці втрати часто непропорційно покриваються певними групами громадян у вигляді зниження доходів чи скорочення робочих місць. Той факт, що деякі країни адаптуються до технологічних змін і глобалізації краще ніж інші, через зменшення перешкод для мобільності робочої сили зокрема і більш справедливого і активного розділу витрат та переваг доводить, що державна політика може грати важливу роль, сприяючи економікам та суспільствам у пристосуванні до мінливих умов світової економіки.

Політика коригування в цілому поширюється на вжиті заходи щодо зниження вартості перерозподілу ресурсів в різних специфічних секторах праці, що виникає в результаті технологічних змін або збільшення конкуренції у торгівлі. Задля поліпшення економічної ефективності, політика коригування пропонує компенсації для тих, хто програє від дизлокації, спричиненої економічними змінами. Політика коригування може бути загальною - наприклад, для ринку праці, освіти чи соціального сектору, розроблена з метою допомоги працівникам пристосуватися до економічних змін, незалежно від того, яка їх початкова причина.

Політика коригування може включати активну або пасивну політики на ринку праці. Активна політика на ринку праці допомагає підвищити ймовірність пошуку нових робочих місць безробітними працівниками через навчання або безпосередній допомозі у пошуку роботи. Пасивна політика на ринку праці, з іншого боку, реалізується через фінансову допомогу працівникам, які втратили роботу. Програми коригування можуть бути запуснені ще до прогнозованої кризи на ринку праці або можуть бути розробленими вже після того, як суспільство відчує економічні наслідки такої кризи.

Висновки. Технологічні досягнення та лібералізація торгівлі зумовили величезні вигоди для економік в цілому, але вони також можуть негативно впливати на конкретні групи населення та регіони. Ключовою проблемою є невідповідність між новими навичками, яких вимагає нова глобальна економіка, та старим набором навичок багатьох працівників. Людям потрібна більш творча та ефективна допомога в пристосуванні до економічних змін, незалежно чи вони зумовлені появою нових технологій або поширенням міжнародної торгівлі. Мета регулювання ринків праці у сучасних умовах полягає в тому, щоб знайти відповідний баланс між гнучкістю ринків праці з одного боку, і безпекою зайнятих з іншого. Сучасні ринки праці регулюються внутрішньою політикою держав, однак неспроможність урядів ефективно регулювати ці ринки може привести до

глобальних негативних економічних наслідків. Глобальна співпраця країн щодо вирішення спірних питань на ринках праці внаслідок поширення торгівлі чи впровадження технологій може допомогти країнам подолати існуючі виклики та адаптуватися до глобальних економічних змін.

Список використаних джерел:

1. Arntz, M., Gregory, T. and Zierahn, U. “The Rise of Automation for Jobs in OECD Countries: A Comparative Analysis”, OECD Social, Employment, and Migration Working Paper No. 189, Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) - 2016.
2. Artuç, E. and McLaren, J. “Trade Policy and Wage Inequality A Structural Analysis With Occupational and Sectoral Mobility”, Journal of International Economics 97(2). – 2015. P. 278-294.
3. Chang, J.-H. and Huynh, P. “ASEAN in Transformation: The Future of Jobs at Risk of Automation”, Bureau for Employers’ Activities Working Paper No.9, Geneva: International Labour Organization (ILO) - 2016.
4. Cortes, G. M., Jaimovich, N. and Siu, H. E. “Disappearing Routine Jobs: Who, How, and Why?”, NBER Working Paper No. 22918, Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research (NBER) - 2016.
5. Cortes, G. M., Jaimovich, N., Nekarda, C. J. and Siu, H. E. “The Micro and Macro of Disappearing Routine Jobs: A Flows Approach”, NBER Working Paper No. 20307, Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research (NBER) - 2014.
6. Cortes, G. M. “Where Have the Middle-Wage Workers Gone? A Study of Polarization Using Panel Data”, Journal of Labor Economics 34(1). – 2016. P. 63-105.
7. Muendler, M. A. “Trade, Technology, and Prosperity: An Account of Evidence From a Labor-Market Perspective”, San Diego: University of California San Diego – 2017.

8. Scott, R. E. “Manufacturing Job Loss”, Issue Brief 402, Washington, D.C.: Economic Policy Institute (EPI). - 2015.
9. Sullivan P.“Empirical Evidence on Occupation and Industry Specific Human Capital”, Labour Economics 17(3). – 2010. P. 567–580.
10. Walter, S.“Globalization and the Demand-Side of Politics: How Globalization Shapes Labor Market Risk Perceptions and Policy Preferences”, Political Science Research and Methods 5(1). – 2017. P.55-80.
11. World Trade Organization. World Trade Report 2017. Trade, Technology and Jobs. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/world_trade_report17_e.pdf;
12. Yi, M., Müller, S. and Stegmaier, J. “Industry Mix, Local Labor Markets, and the Incidence of Trade Shocks”, Suitland, MD: US Census Bureau, mimeo - 2017.